

Vergaderjaar 2019–2020

31 532

Voedingsbeleid

Nr. 236

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR MEDISCHE ZORG

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2019

Begin 2018 heb ik uw Kamer toegezegd het Actieplan Etikettering van Levensmiddelen 2016 te evalueren en voort te zetten met nieuwe acties. In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan de uitvoering van de acties uit dit Actieplan.

Het Actieplan is met de betrokken partijen geëvalueerd (met name levensmiddelenindustrie, supermarkten en de NVWA). Hierna zijn nieuwe acties tot stand gekomen. In deze brief informeer ik u over deze evaluatie en de nieuwe acties voor de komende periode.

Hieronder een kort overzicht van de belangrijkste acties die in de afgelopen jaren zijn opgepakt en de aanpak voor de komende tijd. De uitgebreide evaluatie van het Actieplan treft u aan in de bijlage².

Het Actieplan

Met de acties uit het Actieplan wordt beoogd ervoor te zorgen dat de informatie op etiketten van levensmiddelen eenduidig is en dat consumenten hierdoor niet op het verkeerde been worden gezet. Tijdens het winkelen maken consumenten meestal in één oogopslag hun aankoopkeuze. Het etiket moet een eenvoudig hulpmiddel zijn voor de consument om een gezonde, veilige en duurzame keuze te kunnen maken. Voor de consument is het belangrijk dat er eerlijke informatie op het etiket staat, dat zij niet wordt misleid en dat de informatie makkelijk te begrijpen is. Tenslotte draagt eerlijke informatie op etiket bij aan het vertrouwen van de consument.

De eisen voor de etikettering van levensmiddelen liggen grotendeels vast in Europese wetgeving, met name de Europese verordening over voedselinformatie voor de consument (EU) 1169/2011 en de verordening over voedings- en gezondheidsclaims (EG) 1924/2006.

Kamerstuk 31 532, nr. 167

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Het Actieplan van 2016 richtte zich op acties die betrekking hadden op voorlichting en innovatie in informatievoorziening, eenduidige regelgeving en de bevordering van de naleving van etiketteringswetgeving. Omdat etikettering altijd van belang blijft om consumenten goed te informeren over wat er in de verpakking zit, ook doordat maatschappelijke ontwikkelingen ertoe leiden dat transparantie over de samenstelling van levensmiddelen meer en meer op de agenda staat, blijft inzet op dit onderwerp belangrijk en zal dit daarom worden voortgezet in het vervolgplan.

Evaluatie Actieplan 2016 en vervolg Actieplan 2020

Voorlichting door het Voedingscentrum

Consumenten maken tijdens het winkelen in het algemeen snel een keuze en willen in één oogopslag informatie over de samenstelling van voedingsmiddelen kunnen raadplegen. Supermarkten helpen consumenten hierbij al op veel manieren: met schapwijzers, digitale tools en voorlichting in hun magazines.

Deze ontwikkeling is ook ingezet met het Actieplan Etikettering van levensmiddelen.

Het Voedingscentrum heeft in 2018 de «Kies Ik Gezond?»-tool geïntroduceerd. Met deze app kan de consument eenvoudig informatie over de productsamenstelling en de voedingswaarde raadplegen. De inzet van apps past in deze tijd waarin consumenten veel gebruik maken van digitale apps, ook om informatie over voedingsmiddelen te raadplegen. De «Kies Ik Gezond?»-tool is succesvol geïntroduceerd. Er zijn diverse functies toegevoegd, zoals de functie dat de «Schijf van Vijf»-producten kunnen worden geselecteerd en de optie dat een keuze kan worden gemaakt voor producten zonder vlees of vis. Het aantal downloads, momenteel bijna 300.000 keer, neemt nog altijd toe. Ook het aantal te scannen artikelen in de app groeit nog steeds en zit nu rond de 100.000 artikelen.

In de komende jaren wil ik de «Kies Ik Gezond?»-tool verder optimaliseren, functionaliteiten toevoegen en de bekendheid van de app onder consumenten vergroten. Ik zie voor deze app ook voordelen voor gebruik door specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld diabetespatiënten of consumenten die op hun zoutinname moeten letten. Daarom zal ik in overleg met professionals (onder andere diëtisten en gewichtsconsulenten) bekijken hoe de app onder de aandacht kan worden gebracht bij specifieke doelgroepen.

Voedings- en gezondheidsclaims

Het voedselkeuzelogo is een voedingsclaim op het etiket waarmee de consument in één oogopslag de keuze voor een gezonder voedingsmiddel kan maken. Op 28 november jongstleden heeft de Staatssecretaris van VWS aangekondigd dat Nederland gaat deelnemen aan het logo Nutri-Score. Het logo zal nog niet direct in Nederland breed uitgerold worden. Allereerst zal een aanpassing van de onderliggende criteria van Nutri-Score nodig zijn, om ervoor te zorgen dat het aansluit bij de voedingsrichtlijnen. De verwachting is dat het logo medio 2021 ook in Nederland wettelijk kan worden ingevoerd. De Staatssecretaris informeert u over de voortgang van dit traject.

Ook op Europees niveau verwacht ik dat de discussie over een voedselkeuzelogo op de voorkant van verpakkingen in de komende jaren zal worden vervolgd.

De vaststelling van Europees geharmoniseerde voedingsprofielen kan behulpzaam zijn, om ervoor te zorgen dat er geen voedings- en gezond-

heidsclaims vermeld mogen worden op relatief ongezonde producten. Met de voedingsprofielen worden samenstellingsvereisten vastgesteld voor levensmiddelen voor onder andere zout, verzadigd vet, suikers en calorieën. Op levensmiddelen die qua samenstelling niet aan deze voedingsprofielen voldoen mogen geen voedings- of gezondheidsclaim worden vermeld. Ik verwacht in 2020 een rapportage van de Europese Commissie over de mogelijkheid voor het vaststellen van voedingsprofielen. Nederland dringt al jaren aan op de vaststelling van deze voedingsprofielen.

Aanpak misleidende etikettering

Door misleidende etikettering worden consumenten op het verkeerde been gezet. Fabrikanten prijzen hun producten aan, maar mogen hierbij de consument niet misleiden. In artikel 7 van de Europese verordening voor voedselinformatie voor consumenten (EU) 1169/2011 is vastgelegd wat misleidende informatie is. Op basis van dit artikel kan worden ingegrepen zodra over de aard, inhoud, herkomst van een levensmiddel informatie wordt verstrekt (in tekst, beeld) waarmee bij de consument een andere indruk wordt gegeven over het levensmiddel dan wat het is. Of er sprake is van misleidende etikettering wordt van geval tot geval beoordeeld. In de afgelopen jaren heeft de NVWA binnen enkele projecten de misleidende etikettering aangepakt. De Reclamecodecommissie (RCC) doet regelmatig juridische uitspraken over misleidende etiketten. Tenslotte zijn ook de consumentenorganisaties Consumentenbond en foodwatch actief met publiekscampagnes over misleidende etiketten.

De acties van al deze partijen hebben ertoe geleid dat fabrikanten en retailers in een aantal gevallen hun etiketten hebben aangepast. Uw Kamer stelt terecht dat blijvende inzet hierop nodig is en dat met name de etiketten moeten worden aangepakt waarbij op de voorkant de zogenoemde «lok-ingrediënten» worden vermeld. Deze ingrediënten waarmee producten worden aangeprezen, blijken in de praktijk slechts in zeer kleine hoeveelheden in het levensmiddel aanwezig zijn. In de komende periode zal ik mijn inzet op misleidende etikettering voortzetten en onderzoeken hoe het gebruik van de zogenoemde «lok-ingrediënten» kan worden tegengegaan. Ook wil ik nagaan of het mogelijk is om meer duiding te geven aan termen zoals ambachtelijk, natuurlijk en (misleidende) afbeeldingen op de voorkant van levensmiddelenverpakkingen.

Binnenkort zal de wijziging van het Warenwetbesluit Meel en Brood van kracht worden. In het wijzigingsbesluit wordt gedefinieerd wat onder meergranenbrood, witbrood, bruinbrood en volkorenbrood wordt verstaan. Zo wordt voor meergranenbrood nu geregeld dat deze term uitsluitend gebruikt mag worden voor broden die minimaal drie graansoorten bevatten. De termen witbrood, bruinbrood en volkorenbrood moeten worden verplicht vermeld op de broden waarvan de samenstellingsvereisten in de Warenwet staat. Daarmee wordt voor de consument duidelijk welk type brood exact wordt gekocht. Deze wetgeving zal ingaan per 1 juli 2020, met een overgangstermijn van twee jaar.

Ik heb de etikettering van vegetarische vleesvarianten nader bestudeerd. In de beantwoording van Kamervragen³ voor de zomer, heb ik u toegezegd een nadere duiding te geven voor de etikettering op vegetarische vleesvarianten. Daarbij was de vraag of diernamen gebruikt mogen

³ Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 2437

worden voor de vegetarische varianten (bijvoorbeeld: vegetarische kipstukjes).

Uit een juridische analyse is gebleken dat er ruimte is voor het gebruiken van namen van vleesproducten, mits uit de benaming duidelijk is dat het om een vegetarische variant gaat. De vermelding van «vegetarische kipstukjes» is derhalve toegestaan, uitsluitend vermijden van de term «kipstukjes» voor een vegetarische variant mag niet. Deze interpretatie van wetgeving zal worden opgenomen in het webdossier voedselinformatie dat begin 2020 op de website van de NVWA zal worden gepubliceerd.

Voor wettelijke benamingen, zoals gehakt, is een aanpassing nodig in de wetgeving. Ik zal onderzoeken of het mogelijk is deze wetgeving aan te passen zodat de benaming vegetarisch geha(c)kt op termijn ook mogelijk wordt. Daarnaast zal ik nagaan of een verplichte duiding op grond van de Warenwet van de term «vegetarisch» in vegetarische vleesvarianten tot een verbetering van de huidige situatie kan leiden.

Door de uitspraken van de Reclamecodecommissie (RCC), de handhavingsacties door de NVWA, en ook de campagnes van consumentenorganisaties is steeds duidelijker geworden wanneer er sprake is van misleidende etikettering.

Ik wil in de komende tijd ervoor zorgen dat de inzet op misleidende etikettering wordt vervolgd met onderstaande acties:

1. Het Ministerie van VWS zal onderzoeken welke aanvullende regulering of beleidskaders nodig zijn om ervoor te zorgen dat etikettering niet misleidend is. Daarvoor wordt onderzocht of er nadere regels gesteld moeten worden aan de vermelding van de zogenoemde «lok-ingrediënten» op de voorkant van het etiket. Ook zullen we bekijken of er nadere invulling kan worden gegeven aan wat de vermelding van de termen «natuurlijk» en «ambachtelijk» op het etiket betekent.
2. De NVWA zal op haar website interpretatie-documenten plaatsen die duidelijkheid bieden over welke etikettering als misleidend wordt gezien. Hierbij zal specifiek worden ingegaan op het gebruik van de lok ingrediënten en van plaatjes die als misleidend worden gezien. Uiteraard kan dit geen uitputtend overzicht zijn, maar biedt dit voor het bedrijfsleven een goede indicatie van niet toegestane etikettering.
3. De brancheorganisaties voor de supermarkten en de levensmiddelenindustrie (CBL en FNLI), zullen met de interpretatie-documenten en actuele discussies hun handboek voor transparante etikettering uitbreiden en toepasbaar maken voor hun leden. Zij zullen de voortgang van deze inzet aan mij rapporteren.
4. De NVWA zal ook in de komende jaren gerichte projecten uitvoeren op (misleidende) etikettering en voedings- en gezondheidsclaims.

Het Voedingscentrum zal in de komende periode extra aandacht besteden aan heldere en eenduidige etikettering. De activiteiten zullen zich richten op hoe consumenten met het etiket en de «Kies Ik Gezond?»-tool tot betere keuzes kunnen komen. Naast het direct benaderen van consumenten zal dit ook via professionals gebeuren zoals diëtisten, praktijk-ondersteuners en gewichtsconsulenten.

Vermelding van houdbaarheidsdata

In de afgelopen periode is gewerkt aan de uitleg van de Europese verordening over voedselinformatie voor de consument (EU) 1169/2011 rondom de houdbaarheidsdata «tenminste houdbaar tot» (THT) en «te gebruiken tot» (TGT). Consumenten weten vaak niet dat na de THT er geen sprake is van bederf en risico's voor de voedselveiligheid, maar dat dit aangeeft dat na deze datum enkel de kwaliteit van het product

achteruit kan gaan. Het product is dan nog wel eetbaar, maar de kwaliteit van smaak, geur en structuur zou minder kunnen zijn. Met het oog op het voorkomen van voedselverspilling werk ik samen met de Minister van LNV aan het onder de aandacht brengen van de betekenis van THT en TGT bij de consument. De Minister van LNV zal in 2020 een publiekscampagne starten om houdbaarheidsdata uit te leggen aan de consument.

Etikettering alcoholische dranken

Mogelijke verplichting van het vermelden van de ingrediënten en de voedingswaarde van alcoholische dranken staat in Brussel op de agenda. In de huidige etiketteringsverordening zijn alcoholische dranken (met een alcoholpercentage groter dan 1,2%) uitgezonderd van de Europese wetgeving. Enkele sectoren in de alcoholbranche hebben inmiddels zelfreguleringsaanpakken gepresenteerd aan de Europese Commissie. De invulling van de zelfregulering wordt voorlopig nauwlettend gevolgd. Nederland blijft zich inzetten voor een verplichte vermelding van de ingrediënten, energie- en voedingswaarde op het etiket van alcoholische dranken⁴.

Herkomstetikettering

Consumenten willen steeds vaker weten waar de levensmiddelen vandaan komen. In de Europese etiketteringsverordening is in de afgelopen periode een aanvullende verplichting tot stand gekomen voor de vermelding van de herkomst van vlees. Sinds 15 april 2015 is, naast de vermelding van de herkomst van rundvlees, ook de vermelding van de herkomst voor een aantal andere vleessoorten verplicht (varken, schaap, geit en pluimvee).

Ook is in 2019 in Europese verordening over voedselinformatie voor de consument (EU) 1169/2011 aanvullende invulling vastgesteld voor het vrijwillig vermelden van de herkomst van een levensmiddel. Voor een groot aantal productcategorieën (onder andere zuivelproducten en producten met vlees als ingrediënt) zijn er geen verplichtingen voor de vermelding van de herkomst. Een aantal lidstaten dringt aan op verplichte herkomstetikettering van met name zuivelproducten en van producten met vlees als ingrediënt. Zij hebben zelf nationale maatregelen opgesteld en deze genotificeerd in Brussel. Nederland is geen voorstander van nationale maatregelen en wil uitsluitend geharmoniseerde afspraken, waarbij de consumentenvraag nadrukkelijk moet opwegen tegen de administratieve lasten die dit met zich mee zou brengen. Ik verwacht dat in de komende periode de Europese discussie over verplichte herkomstetikettering wordt hervat.

Tenslotte

Met bovengenoemde aanpak wil ik ervoor zorgen dat de voedselinformatie duidelijk is en consumenten niet in verwarring brengt. Ik ben voornemens u over een jaar te informeren over de voortgang van de acties van het Actieplan Etikettering van levensmiddelen 2020.

De Minister voor Medische Zorg,
B.J. Bruins

⁴ Kamerstuk 21 501–31, nr. 488